

Мирослав Вукелић
 Одељење за класичне науке, Филозофски факултет, Београд
 eirenokles@gmail.com

Придеви у новогрчком

Апстракт. Број придева са три завршетка, који су били преобладајући и у старогрчком, још више је увећан у новогрчком. Њихова јасноћа при одређивању рода и погодност њихове парисилабичке промене учинили су да придеви са три наставка надвладају оне са једним или два наставка. Треба рећи да је постепени нестанак тих придева из живог језика ишао паралелно са губљењем парадигми консонантских основа старогрчке треће деклинације, којима су махом припадали. Неки од тих придева пали су у заборав, а неки су сачувани у метаплазираном облику. Ипак, изванредан број тих придева још увек се користи у одређеним колокацијама, а особито као именице. Придеви су у грчком тесно повезани са именицама и та се њихова особина огледа не само у томе што следе именичку промену већ и у томе што се поименичују.

Кључне речи: новогрчки, старогрчки, придеви, промена, парисилаба, завршетак, деклинација, компарација, перифрастична компарација.

Иако је новогрчки именски систем у морфолошком погледу знатно једноставнији од старогрчког, процеси аналогичности који су водили ка његовој симплификацији, како примећује Мирамбел,¹ нису довели и до његове потпуне унификације, нити су ти процеси захватили све именске категорије у подједнакој мери.² Најупорније се тим аналошким процесима противе категорије заменица (личне заменице првог и другог лица), бројева (кардинални бројеви *један*, *три* и *четири*), као и одређеног члана, који је симплификован утолико што је изгубио вокатив, али је основа номинатива остала различита од основе косих падежа. Најдаље је процес унификације одмакао код категорије именица и са њима тесно повезане категорије придева.

Та повезаност именица и придева, карактеристична и за старо-

¹ Mirambel 1959, 111.

² О односу именског система у новогрчком према старогрчком Schwyzer 1939, 585–586.

грчки, чини се да је још израженија у новогрчком. Јер, не само да се промена придева готово у потпуности подудара са променом именица, него се именице често могу користити и као придеви, нпр. γέρος »старац« > »стар«, и обрнуто: νέος »млад« > »младић«, ξένος »стран, туђ« > »странац«, τα ξένα »туђина«.³ Нека nomina communia попут ο/η ασθενής »болесник, -ца«, ο/η ευγενής »племић, племиња«, ο/η συγγενής »рођак, рођака« настала су од одговарајућих придева: ασθενής »болестан«, ευγενής »племенит«, συγγενής »сродан«. Мушки и женски род групе придева који се завршавају на -ης, -α, -ико редовно се користе као именице, на пример, ο γκρινιάρης »дангризало«, што је вероватно био и разлог да се код ове групе придева од облика средњег рода развију и паралелни облици: γκρινιάρκος, -η, -ο.

Треба још напоменути да када се именица користи као придев, уз њу може стајати и прилог: Οι γονείς του είναι λίγο γκρινιάρηδες. »Његови родитељи су помало дангризави.« Затим, као и у старогрчком, именице могу имати и компарацију: Οι πιο κλέφτες είναι οι δικηγόροι »Највећи лопови су адвокати«. Упореди овде старогрчку компарацију помоћу завршетка -ίστερος -ίστατος, коришћеног не само код придева већ и код именица за исказивање негативних или непожељних особина, на пример, κλεπτίστερος и κλαπτίστατος од именице ό κλέπτης »лопов«, μονοφαγίστατος од ό μονοφάγος »ждероња«, βλακίστερος од ό/ή βλάξ »будала« итд. На тесну повезаност именица и придева указује и појава да се при исказивању етничке припадности неког лица не користи придев изведен из етника, већ се у том случају употребљава сам етник: ο Ελληνας πρωθυπουργός али η ελληνική κυβέρνηση, ο Σέρβος ποιητής али η σερβική ποίηση, итд.

Повезаност ове две именске категорије још је очигледнија кад се посматра дијахронијски. Придеви који су у старогрчком имали један завршетак махом су се сачували у новогрчком као именице. Они су као именице почели да се користе још у покласично време, а њихов и иначе невелики број временом је редукован тако да их има свега неколико у новогрчком: ο/η φυγάς, -άδος »бегунац, дезертер«, ο/η μιγάς, -άδος »мелез, (ο животињама) мешанац«, ο πένης, -ητος

³ Thumb 1910, 62–63.

»сиромах«. Данас се *ο/η αλαζών*, *-όνος* јавља само у архаизованом језику, иначе *ο αλαζόνας* »хвалисавац«, док се за *ἄπαις*, *-δος* користи *ἀτεκνος* 3 »без деце«, а за *ἄγνώς*, *-ῶτος* »незнан, непознат« још у антици постоји облик *ἄγνωστος* 2, који у савременом језику има посебне облике за сва три рода. Ипак, њихова именичка употреба није у потпуности потиснула придевску; упор. *κατάντησα σχεδόν ανέστιος και πένης* (Кавафи) »скончач готово к'о бескућник и сиромас«, или наслов једне новије историјске студије: *«Πτωχοί» και «πένητες» στην πόλη της Θεσσαλονίκης 1912–1941*, тј. »'Сиромашни' и 'убоги' у Солуну, 1912–1941«. ⁴

	Sg	Pl
N	πένης	πένητες
G	πένητος	πενήτων
A	πένητα	πένητες

Општа тенденција да придеви за сваки род имају посебан завршетак, као и губљење треће деκлинације, којој су ови придеви припадали, свакако су главни узроци њиховог нестанка. Нешто боље прошли су придеви који су имали два завршетка, један за мушки и женски род, а други за средњи род, иако је и њихов број знатно редукован у новогрчком, а делом су се и они сачували само као именице.

Исто важи и за придеве на *-ωρ*, *-ορ*, чији је облик за средњи род још у антици био редак. Они су се, заједно са својом деκлинацијом (ликвидне основе типа *ρήτωρ*), изгубили из живог језика и данас се јављају углавном као именице: *ο/(понекад и η) απάτωρ* »без оца, сироче«, данас: *ορφανός (πατρός)*; придев *πανδαμάτωρ* »свесилни« познат је преко наставе Хомера, а *αμήτωρ* се јавља само у изразу *μήτηρ αμήτωρ* »мајка-немајка«. У архаичном језику и даље функционисше као придев. ⁵

	Sg	Pl
N	απάτωρ	απάτορες
G	απάτορος	απατόρων
A	απάτορα	απάτορες

Од придева на *-ην*, *-εν* једино се јавља *άρρην*, *-εν*, *-ενος*, нпр. *αυτό το*

⁴ О придевима с једним завршетком в. Jannaris 1897, 143.

⁵ Упор. нпр. Вамвин превод Новог Завета, *Hebr.* 7,3.

ζήτημα αφορά μόνο τον άρρενα πληθυσμό »ово питање тиче се само мушке популације«. Овај придев служи и као именица: σχολείο αρρένων »школа за дечаке«.

	Sg		Pl	
	m. f.	n.	m. f.	n.
N	άρρην	άρρεν	άρρενες	άρρενα
G	άρρενος		αρρένων	
A	άρρενα	άρρεν	άρρενες	άρρενα
[V]	άρρην	άρρεν	άρρενες	άρρενα

Од малобројних придева атичке деκлинације који су се завршавали на **-ως, -ων**, а који су делимице још у антици прешли у придеве на **-ος, -ον** (έκπλεως, -ων → έκπλεος 2 »по/ис/пуњен«) или у придеве са три завршетка **-ος, -η, -ον** (αξιόχρεως, -ων → αξιόχρεος, -η, -ο »способан, ваљан«, σῶς, σῶν → σώος, -α, -ον «читав») данас се само, поред облика **αξιόχρεος**, јавља **αξιόχρεως**, редовно само у номинативу, и то искључиво у значењу »кредитно способан, солвентан«, док се, на пример, **σῶς** јавља само у метаплазираном облику **σώος** у изразу **σώος και αβλαβής** »здрав и читав« и у тестаментарној формули **έχω(ν) σώας τας φρένας** »при пуној свести«.

Свега је неколико придева на **-ους, -ουν**: **άνους** »глуп, блесав«, **εύνους** (нема плурала) »благонаклон«, **σύννους** »замишљен, забринут«, **αγχίνους** »брзе памети, бистар«, **οξύρους** »оштроуман, интелигентан«, **βραδύνους** »глуп, туп(аст)«, **αμβλύνους** »туп, затуцан«, **άχρους** »безбојан«: **είναι ένας άχρους, άοσμος γραφειοκράτης** »он је један потпуно безбојан чиновник«, **δίχρους** (и неконтраховано **δίχροος**) »двобојан«, (**τρίχρους** се не јавља, в. **τρίχρωμος** 3).

	Sg		Pl	
	m. f.	n.	m. f.	n.
N	άχρους	άχρουν	άχροι	άχροα
G	άχρου		άχρων	
A	άχρουν	άχρουν	άχρους	άχροα
V	[άχρου]	[άχρουν]	[άχροι]	[άχροα]

Придеви на **-ων, -ον** сачували су се и у новогрчком: **αγνώμων, -ον** »незахвалан«, **ευγνώμων, -ον** »захвалан«, **ακτήμων, -ον** »без земље« (**Ιωάννης ο Ακτήμων** »Јован без Земље«), **ευδαίμων, -ον** »срећан«, **δεισιδαίμων, -ον** »сујеверан«, **νοήμων, -ον** »разуман«, **ελεήμων, -ον**

»милостив«, ἀπράγμων, -ον »беспослен«, πολυπράγμων, -ον »вредан, раден«, μεγαλοπράγμων, -ον »који стреми великим делима«, ευσχήμων »благообразан«. Супротно општој тенденцији истискивања придева са једним и два завршетка тако што ће сваки род добити засебан наставак, ова група је обогашена у новогрчком. У њу, наиме, спада и више новијих сложених придева чији други део чини -φρων (< ср. φρήν): βασιλόφρων, -ον »монархистички«, εθνικόφρων »националистички«, νομιόφρων »лојалан«, μετροίφρων »скроман«, а од старих σώφρων, -ον »разуман, разборит«, παράφρων, -ον »суманут«, μεγαλόφρων »великодушан«; ср. πρόφρων, -ον не јавља се у савременом стандарду (уместо њега користи се πρόθυμος 5).

	Sg		Pl	
	m. f.	n.	m. f.	n.
N	ευγνώμων	εύγνωμον	ευγνώμονες	ευγνώμονα
G	ευγνώμονος		ευγνωμόνων	
A	ευγνώμονα	εύγνωμον	ευγνώμονες, -ας	ευγνώμονα
V	(ευγνώμων)	(εύγνωμον)	(ευγνώμονες)	(ευγνώμονα)

Вокатив ових придева није више у живој употреби. У претраживању интернет издања дневних новина *Κατιμεριни* нисмо наишли ни на један облик вокатива, а нема ни генитива плурала, као ни облика акузатива плурала на -ας. Облик средњег рода са непренесеним акцентом *ευγνώμων*, настао очито аналогично према акценту облика за мушки и женски род, наводи се у неким граматицама⁶ као једини облик средњег рода, али није тако. Поред примера с парокситоном у средњем роду (*Σήμερα η βρετανική εφημερίδα Sun κάνει αφιέρωμα στο μοντέλο το οποίο δηλώνει πολύ ευγνώμον και χαρούμενο για τις ψήφους και την αγάπη που της έδωσε ο κόσμος*) среће се и пропарокситона *εύγνωμον*: *Το εντυπωσιακότερο όμως στοιχείο της έρευνας αποτελεί το γεγονός πως το 44% των ερωτηθέντων εμφανίζεται εύγνωμον προς τον Λουζκόφ, με το 56% να δηλώνει πως, παρά το καλό του έργο, είχε έλθει το πλήρωμα του χρόνου να αποσυρθεί.* («Κατιμεριни »).

Од промене придева *ευγνώμων/εύγνωμον* одступају сложени придеви на -φρων, који не повлаче акценат у облицима средњег рода са пенултима на антепенултиму.

⁶ Нпр. Μπαμπινιώτου / Κοντού 1967, 125, и Tzermias 1969, 88.

	Sg		Pl	
	m. f.	n.	m. f.	n.
N	μεγαλόφρων	μεγαλόφρον	μεγαλόφρονες	μεγαλόφρονα
G	μεγαλόφρονος		μεγαλοφρόνων	
A	μεγαλόφρονα	μεγαλόφρον	μεγαλόφρονες, -ας	μεγαλόφρονα
V	μεγαλόφρων	μεγαλόφρον	μεγαλόφρονες	μεγαλόφρονα

Неки од ових придева, напр. *επιστήμων*, *-ον*, *ειδήμων*, *-ον* данас су чешће или искључиво именице: *ο επιστήμων* → *επιστήμονας* »научник«, *ο ειδήμων* → *ειδήμονας* »зналац, експерт«.

Придеви на *-ης*, *-εσ* (сигматске основе) очували су се и у новогрчком, иако су делом метаплазирани, као на пример, *αμαθής* → *άμαθος*, *δυστυχής* → *δύστυχος* »несрећан« (у овом значењу данас се неупоредиво чешће користи облик *δυστυχισμένος*, што је партицип од средњогрчког *δυστυχίζω* < срп. *дустуχѡ*), а неки су замењени потпуно новим, на пример, *αυθάδης* је још у сред. веку замењено са *αδιάντροπος* »дрзак, који нема стида« (уместо очекиваног правилног *αδιάτρεπτος* од *διατρέπω*, са епентетичним *-v-* под утицајем глагола *(ε)ντρέπομαι* »стидети се«). Ако је у старогрчком постојао паралелни облик на *-ος*, *-η*, *-ον*, онда је тај облик фаворизован, на пример, *ἀληθής*—*ἀληθινός* »истинит«, *ὑγιής*—*ὑγιηρός* (које је потом у средњем веку дало *γερός* »здрав, јак«), а исто тако нису ретки случајеви да се уместо придева *-ης*, *-εσ* користи одговарајући партицип: *ευτυχής*—*ευτυχισμένος* »срећан« (од *ευτυχῶ*, аналогично према партиципима од глагола на *-ίζω*), *συνήθης*—*συνηθισμένος* »уобичајен«. За неке метапластичке облике везане су и промене у значењу: *ακριβής* »тачан« → *ακριβός* »скуп«.⁷

	Sg		Pl	
	m. f.	n.	m. f.	n.
N	ευτυχής	ευτυχές	ευτυχείς	ευτυχή
G	ευτυχούς		ευτυχών	
A	ευτυχή	ευτυχές	ευτυχείς	ευτυχή
V	ευτυχή(ς)	ευτυχές	ευτυχείς	ευτυχή

Придеви на *-υς*, *-υ* јављају се у стандардном новогрчком ретко, као архаизми, обично у изразима преузетим из катаревусе, на пример, *άδακρυς*, *-υ* »без суза, неоплакан« у *άδακρυς μάχη* »победа без

⁷ О употреби ових придева у димотици крајем XIX века, Hatzidakis 1975, 381–382, Thumb 1910, 68; за историјски преглед, Jannaris 1897, 134–135.

губитака, тј. она у којој победник није претпео никакве губитке те није имао кога да оплаче«, πολύδακρυς, -υ »многао оплакан«. Али ἀρίδακρυς, ἀρίδακρυ (ген. ἀριδάκρυος) »плачљив« и синоним φιλόδακρυς су нестали из новогрчког; ἀρίδακρυς је још у сгр. имао и облик ἀριδάκρυος, -ον, а постојао је и облик φιλοδάκρυος. За δίπηχυς, -υ »дужине два лакта« се још од класичног грчког па све до данас користи облик διπηχυαῖος, -αία, -αῖον, за λεύκοφρυς »белих обрва« у нгр. се користи ασπροφρύδης, а за σύνοφρυς »намргођен« данас σκυθρωπός, -η, -ο.

	Sg		Pl	
	m. f.	n.	m. f.	n.
N	άδακρυς	άδακρυ	αδάκρυες	αδάκρυα
G	αδάκρυος		αδακρύων	
A	άδακρυ	άδακρυ	αδάκρυες	αδάκρυα
V	άδακρυ	άδακρυ		

Придеви на **-ις, -ι** јављају се само као архаизми, на пример, άχαρις »немио, незахвалан«, εύχαρις »љубак« (али не и синоним επίχαρις), εύελπις »пун наде« (βλέπω εύελπι το μέλλον του »с оптимизмом гледам на његову будућност«) и синониман придев φέρελπις (φέρελπις νέος »дечко који обећава«), άπελπις »безнадежан« (άπελλις μάχη »безнадежна борба«, άπελλις προσπάθεια »безнадежан покушај«).

	Sg		Pl	
	m. f.	n.	m. f.	n.
N	εύελπις	εύελπι	ευέλπιδες	ευέλπιδα
G	ευέλπιδος		ευελπίδων	
A	εύελπι(ν)	εύελπι	ευέλπιδες	ευέλπιδα
V	εύελπις	εύελπι	ευέλπιδες	---

У групу на **-υς, -υ**, као и на **-ις, -ι**, спада неколико сложених придева, који се склањају према промени свог другог елемента: они на **-υς, -υ** као вокалске основе старе 3. деκлинације, а они на **-ις, -ι** као консонантске основе (најчешће χάρις, έλπις), с тим што у акузативу сингулара чак и они сложени од έлπις следе промену баритона (χάρις, έρις).

Као именица, εύελπις значи »питомац, кадет«, а поред облика за акузатив εύελπι(ν) каткад се среће и облик ευέλπιδα. У генитиву сингулара уместо ευέλπιδος наилазимо и на облик του εύελπι (οι στενοί συγγενείς του Εύελπι; η στρατιωτική ηγεσία έδειχνε να

επιθυμεί την αποπομπή του Εύελπι από τη Σχολή), тако да има оних који пишу η уместо ι, будући да се једнина стопила са именицама 1. деклинације на -ης: ο εύελπτης, του εύελεπτη, τον εύελεπτη.

Придеви на **-ος, -ον** добили су посебан облик за женски род. Неки од њих имали су још у класичном грчком час два, час три завршетка, нпр. βάρβαρος, -ον и βάρβαρος, -η, -ον »варварски, нецивилизован«, βέβαιος, -ον и βέβαιος, -η, -ον »сигуран«, ἔρημος, -ον и ἔρημος, -η, -ον »пуст«, χρήσιμος, -ον и χρήσιμος, -η, -ον »користан«, ἡμέρος, -ον и (у јонском) ἡμέρος, -η, -ον »питом«, αἴσιος, -ον, али поетски и αἴσιος, -α, -ον »повољан, срећан«, што је утицало на то да не само други прости придеви који су имали само два завршетка добију три, попут ἥσυχος, -ον → ἥσυχος, -η, -ο »миран«, λάλος, -ον → λάλος, -η, -ο »причљив«, већ и да посебан облик за женски род добију и они бројни сложени придеви, који су у сгр. имали само два завршетка: άδικος »неправедан«, ένδοξος (данас у истом значењу чешће: δοξασμένος) »славан«, άλογος, сгр. »неразумљив«, нгр. »нелогичан«, άνομος »незаконит, неморалан«, αντίξоος »неповољан«, άπειρος »неискусан«, αγροίκος (кл. άγροίκος и άγροικος), сгр. »сеоски«, сгр. »наиван, прост«, нгр. »неотесан, невоспитан«, αθάνατος »бесмртан«, αμήχανος метаф. »затечен«, άπιστος »неверан«, διάφορος »различит«, δύσβατος »недоступан, тешко проходан«, έμπειρος »искусан«, εύφωνος »који добро звучи«, εύψυχος »смео, одважан«, υπέροχος »одличан, чудесан, сјајан« итд. Ови придеви и данас се користе и са два и са три завршетка,⁸ већ у зависности од језичког регистра. На пример, ορθόδοξος много чешће са два него са три завршетка: (ορθόδοξος Ιεραρχία, ορθόδοξος εκκλησία) или ενεργός: αποσύρθηκε από την ενεργό πολιτική δράση »повукао се из активног политичког живота«; νοσογόνος παχυσαρκία »болесна гојазност«, ειδική βιταμινούχος φόρμουλα »специјална витаминска формула«.

Неки од ових придева користе се данас само као именице, нпр. υπήκοος 2 »послушан« → ο/η υπήκοος »поданик, држављанин«, док се придев εύξενος сачувао само у свом јонском облику εύξεινος у називу Εύξεινος Πόντος »Црно море«.

⁸Стога у неким речницима (нпр. Wendt 1978) уз њих стоји број 5, у смислу »и три и два«.

	Sg		Pl	
	m. f.	n.	m. f.	n.
N	επίγειος	επίγειον	επίγειοι	επίγεια
G	επίγειου / επιγείου		επίγειων / επιγείων	
A	επίγειο(v)	επίγειον	επίγειους / επιγείους	επίγεια
V	επίγειε	επίγειον	επίγειοι	επίγεια

Придеви са три завршетка најбројнији су придеви током читаве историје грчког језика. Општа тенденција да сваки придев има засебан облик за сваки род не само да је сачувала ове придеве, већ су они у новогрчком бројнији него што су били (види горе).

То у највећој мери важи за придеве на **-ος, -η/α, -ο**, јер су у ову групу придева прешли: а) некадашњи контрактни придеви на **-οῦς, -ῆ, -οῦν**; промена контрактних придева била је у косим падежима (осим акузатива једнине) идентична промени придева на **-ος, -η/α, -ο**: ἀπλοῦ—καλοῦ, ἀπλῶ—καλῶ, ἀπλοῖ—καλοῖ, ἀπλῶν—καλῶν, ἀπλοῖς—καλοῖς, ἀπλοῦς—καλοῦς, што је омогућило да се образује и номинатив ἀπλός аналогично према καλός; б) сигматски придеви, (види горе); в) придеви на **-ος, -ον** (види горе), као и бројни други који су се склањали по сгр. 3. деκλιναцији.

Ипак, две су разлике у односу на старогрчки (атички). Прва је та што alpha impurum у новогрчком имају сви придеви ове класе, осим оних који пре наставка имају наглашени вокал или ненаглашено [i] (ι, υ, ει, οι), те се на основу ове особине и деле у две поткласе, у оне на **-ος, -η, -ο**, и оне на **-ος, -α, -ο**. А друга разлика се тиче покретности акцента, који у новогрчком код огромне већине придева показује тенденцију да у свим облицима промене задржи основни акценат.

	Sg			Pl		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N	καλός	καλή	καλό	καλοί	καλές	καλά
G	καλού	καλής	καλού	καλῶν	καλῶν	καλῶν
A	καλό(v)	καλή	καλό	καλοῦς	καλές	καλά
V	καλέ	καλή	καλό	καλοί	καλές	καλά

Као καλός склањају се окситоне: ακριβός »скуп«, απαλός »нежан, мек«, γερός »здрав, солидан«, γυμνός »наг«, δυνατός »јак, могућ«, εξοχικός »који је ван града«, κρυφός »скривен, тајан«, μικρός »мали«, ξερός »сув«, πονηρός »лукав«, πυκνός »густ«, σκοτεινός »таман«,

σωστός »тачан, правилан«, ταπεινός »скроман, понизан«, τρανός »велик, одрастао«, τρυφερός »нежан«, τυχερός »срећан« итд.

Парокситоне: άσπρος »бео«, αφράτος »пенаст«, γεμάτος »пун«, ίσος »једнак«, κεφάτος »расположен«, μεγάλος »велики«, μυρωδάτος »мирисан«, ξένος »стран«, ορεξιάτος »расположен«, φευγάτος »одсутан«, φορεμένος »(из)ношен«, χιονάτος »снежно бео«, χορτάτος »сит« итд.

Пропарокситоне: ανήθικος »неморалан«, αμάρτυρος »непосведочен«, ανήλικος »непунолетан«, αξιόλογος »знаменит«, απίθανος »невероватан«, απότομος »изненадан, (о човеку) дрзак«, άφοβος »неустрашив«, αφόρετος »неношен«, αφόρητος »неподношљив«, έτοιμος »спреман«, ήσυχος »миран«, θανάσιμος »смртан«, καλόκαρδος »добродушан«, καλούτσικος »који није лош«, κόκκινος »црвен«, ξύλινος »дрвен«, πανύψηλος »изразито висок«, πράσινος »зелен«, υπέρογκος »гломазан, претеран«, φλύαρος »брбљив«, φρόνιμος »разуман«, ψεύτικος »лажан«, ωφέλιμος »користан« итд.

Изузеци су ретки и претежно се тичу новијих туђица: μοντέρνος, -α, -ο »модеран« (< итал. *moderno*), σκούρος, -α, -ο »таман, мрачан« (*scuro*), γ(κ)ρίζος, -α, -ο »сив« (*grigio*), φίνος »фин, истанчан« (*fino*), σβέλλτος, -α, -ο »хитар, окретан« (*svolto*), али ту спада и мањи број старих придева: στείρος, -α, -ο »јалов« (< сгр. στείρος, -α, -ον), στέρφος, -α, -ο »неплодан, јалов« (< сгр. στέριφος, синкопом -ι-), κακούργος, -α, -ο »пакостан, рђав«, πανούργος, -α, -ο »лукав« (< сгр. πανούργος, 2), παρθένος, -α, -ο »невин, нетакнут« (< сгр. ή παρθένος »девица«), ραδιούργος, -α, -ο »смутљив« (< сгр. ραδιουργός 2 »брзо-плет«, са повлачењем акцента аналогично према πανούργος, κακούργος), χέρσος, -α, -ο »сув, неплодан« (< сгр. χέρσος 2).

Придеви који испред завршетка имају наглашени вокал склањају се по парадигми ωραίος: αθώς »невин«, αναγκαίος »нуждан«, αρχαίος »стар«, αστείος »шаљив«, γελοίος »смешан«, γενναίος »одважан, великодушан«, γυναικείος »женски«, ενιαίος »јединствен«, κεντρώς »централни«, κορυφαίος »врхунски«, κρύος »хладан«, λαθραίος »који се дешава кришом«: λαθραίο κυνήγι »лов на црно«, λείος »гладак«, μεσαίος »средњи«, νέος »млад, нов«, οικείος »домаћи«, ραγδαίος »изненадан, брз«: ραγδαία βροχή »изненадни пљусак«,

σπουδαίος »важан«, σώος »цео, читав«, τελευταίος »последњи«, τυχαίος »случајан« итд.

	Sg			Pl		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N	ωραίος	ωραία	ωραίο	ωραίοι	ωραίες	ωραία
G	ωραίου	ωραίας	ωραίου	ωραίων	ωραίων	ωραίων
A	ωραίο(v)	ωραία	ωραίο	ωραίους	ωραίες	ωαρία
V	ωραίε	ωραία	ωραίο	ωραίοι	ωραίες	ωραία

Придеви који испред завршетка имају ненаглашено [i] (ι, υ, ει, ου) άγιος »свети«, άγριος »дивљи«, άδειος »празан«, αδέξιος »неспретан«, άθλιος »јадан, мизеран«, αιώνιος »вечан«, αλληλέγγυος »солидаран«, αντάξιος »достојан«, άρτιος »потпун, комплетан«, ασημένιος »сребрни«, βόρειος »северни«, βουνήσιος »брдски«, γαλάζιος »плав(етан)«, γιγάντειος »гигантски«, δαμιόνιος »генијалан, блистав«, δόλιος: 1) δό-λι-ος »подмукао«, 2) δό-λιος »јадан«, δραστήριος »активан, ефикасан«, εγκάρδιος »срдачан«, επίγειος »земаљски«, επιζήμιος »штетан«, επιτήδειος »искусан, способан«, ηλίθιος »идиотски«, θαυμάσιος »чудесан«, ίσιος »раван, једнак«, καινούργιος »нов«, камπήσιος »долински«, μαρμαρένιος »мраморни«, μέτριος »умерен, осредњи«, ξυλένιος »дрвен«, ξύπνιος »будан«, όμοιος »сличан, исти«, όρθιος »усправан«, ουράνιος »небески«, παράλιος »обалски«, παρόμοιος »сличан«, πελώριος »огроман«, πλούσιος »богат«, σάπιος »труо«, σιδερένιος »гвозден«, σπάνιος »редак«, τέλειος »савршен«, τεράστιος »огроман«, τίμιος »частан«, τιποτένιος »безначајан, ништаван«, τρύπιος »који има рупе«, υπαίθριος »који се налази на отвореном«: υπαίθριος κινηματογράφος »биоскоп на отвореном«, υπόγειος »подрумски« итд.

	Sg			Pl		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N	άξιος	άξια	άξιο	άξιοι	άξιεσ	άξια
G	άξιου	άξιας	άξιου	άξιων	άξιων	άξιων
A	άξιο(v)	άξια	άξιο	άξιους	άξιεσ	άξια
V	άξιε	άξια	άξιο	άξιοι	άξιεσ	άξια

И придеви на **-υς, -ια, -υ** углавном су се добро очували у новогрчком, премда су се још од старине мешали са придевима на **-ος, -η/α, -ο**. Још у антици срећемо облике муш. и сред. рода попут **εὐθεῖος** и

εὐθεῖον за εὐθύς, εὐθεῖα, εὐθύ, аналогичној према ἀνδρεῖος, ἀνδρεία, ἀνδρεῖον, γυναικεῖος, γυναικεία, γυναικεῖον, као и παχειός поред παχύς, βαρειός поред βαρύς, γλυκειός и γλυκός поред γλυκός итд.⁹ С друге стране, извештан број окситонираних придева на -ός прелази у облике на -ύς средње по значењу, нпр. ελαφρός »лак« према βαρύς »тежак«, ἀργύς према βραδύς, μακρός према παχύς или застарело πρικός, πρικήα, πρικό (< срп. пикρός »горак«, са метатезом ликвиде) према γλυκός; упореди још и ἀδρός (< срп. ἀδρός) према τραχύς и ἀρύς (< срп. ἀραιός – ἀρός) према παχύς. Већина метаплазираних облика није се усталила. Из стандардног новогрчког нестали су облици εὐθεῖος, παχειός, βαρειός, γλυκειός, као и ἀργύς, πρικός, ἀδρός, ἀρύς, али су облици ελαφρός и μακρός данас сасвим уобичајени.

Мешање ове две групе придева утицало је на њихову промену, тако да они генитив граде додавањем наставка -ου карактеристичног за придеве на -ος или просто губитком номинативске сигме: (ο) βαθύς, (του) βαθ-ιού (< βαθεού) или βαθ-ύ. И у облицима множине, пред старих облика ном.-акуз. (οι, τους) βαθείς, јављају се нови облици са завршецима из 1. деκлинације (οι) βαθιοί, (τους) βαθιούς, а исто тако и у ген. множине (των) βαθίων поред βαθέων.

Тако да парадигма гласи:

	Sg			Pl		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N	βαθύς	βαθιά	βαθύ	βαθιοί / βαθείς	βαθιές	βαθιά
G	βαθιού / βαθύ	βαθιάς	βαθιού / βαθύ	βαθίων	βαθίων	βαθίων
A	βαθύ	βαθιά	βαθύ	βαθιούς / βαθείς	βαθιές	βαθιά
V	βαθύ	βαθιά	βαθύ	βαθιοί	βαθιές	βαθιά

Неки од ових придева, као што су βραχύς »кратак«, δριμύς »резак, суров«, ευθύς »директан«, ευρύς »широк«, θρασύς »дрзак«, οξύς »оштар, акутан« итд., задржали су старију промену, како у стручним регистрима, посебно у медицини, нпр. *αντιβιοτικό ευρέος φάσματος* »антибиотик широког спектра«, *σύνδρομο βραχέος QT διαστήματος*

⁹ Hatzidakis 1975, 381, и Thumb 1910, 66.

»синдром кратког интервала QT«, η εξάπλωση του οξέος υποσιτισμού στη Σομαλία »ширење акутне потхрањености у Сомалији«, или у филологији: η κλασική γλώσσα διέκρινε τα μακρά από τα βραχεία φωνήεντα »у класичном грчком постојала је разлика између дугих и кратких вокала«, μετατροπή του ευθέος λόγου σε πλάγιο »претварање директног говора у индиректни«, тако и у журналистици: μια κυβέρνηση ευρέος συνασπισμού, »влада широке коалиције«, βραχεία εμφάνιση δημοσίως του προέδρου Τσάβες »кратко појављивање у јавности председника Чавеза«, δρυμεία κριτική »оштра критика«, θρασεία απάντηση »дрзак одговор«, θρασεία κλοπή »дрска крађа«; у новије се време израз κράτος εν κράτει »држава у држави«, а посебно кад се ради о режимима у којима војска има такву улогу (Турска, Египат), често замењује изразом βαθύ κράτος (< енгл. Deep State < тур. derin devlet, уп. и нем. калк Tiefer Staat), а генитив је увек βαθέος κράτους итд.

	Sg			Pl		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N	ευρύς	ευρεία	ευρύ	ευρείς	ευρείες	ευρέα
G	ευρέος	ευρείας	ευρέος	ευρέων	ευρειών	ευρέων
A	ευρύ(ν)	ευρεία	ευρύ	ευρείς	ευρείες	ευρέα
V	ευρύ(ς)	ευρεία	ευρύ	ευρείς	ευρείες	ευρέα

Међу ове придеве спада и једна група новијих придева, по правилу изведених од именица, а којима се исказују боје. Иако њихова промена у потпуности одговара парадигми придева типа βαθύς, те би стога, ради једнообразности, било логично да се облици номинатива мушког и средњег рода пишу са -υς, одн. -υ, како су се до у новије време обично писали, ипак је њихова ортографија у новогрчком неједначена, а последњих деценија преовлађује графија -ης, -ι (према одговарајућој именској промени: ном. -ης, ген. -η). Најређа је и данас потпуно напуштена, а етимолошки можда најоправданија графија -ις, -ι,¹⁰ јер се сматра да су ови придеви настали аналогijом према облику средњег рода μαβί (< тур. *ması*)¹¹ те да је -ι постало изражајно средство за означавање боје, па су аналогijом створени облици: θαλασσί, χρυσαφί итд. Ову групу чине следећи придеви:

¹⁰ Μπαμπινιώτης 1998, 1995 (коментар под лемом χρώμα).

¹¹ Αντριώτη 1967, 126.

βυσσινης, βυσσινια, βυσσινι »бордо«, θαλασσης, θαλασσια, θαλασσι »светлоплаво«, καφετης, καφετια, καφετι »боје кафе, браон«, μαβης, μαβια, μαβι »љубичаст«, ουρανης, ουρανια, ουρανι »небески плав«, πορτοκαλης, πορτοκαλια, πορτοκαλι »нaранџаст«, σταχτης, σταχτια, σταχτι »сив« итд.

	Sg			Pl		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N	καφετης	καφετια	καφετι	καφετιοι	καφετιες	καφετια
G	καφετιου	καφετιας	καφετιου	καφετιων	καφετιων	καφετιων
A	καφετη	καφετια	καφετι	καφετιους	καφετιες	καφετια
V	καφετη	καφετια	καφετι	καφετιοι	καφετιες	καφετια

Новијег порекла су и придеви који се завршавају на **-ης, -α, -ικο**. Велики број тих придева означава било неку телесну особину: ασχημομούρης »ружног лица«, ασκημομούλης, **-α, -ικο** »ружњикав«, γαλανομάτης, **-α, -ικο** »плавоок«, γκριζομάλλης, **-α, -ικο** »(про)сед«, καμπούρης, **-α, -ικο** »погрбљен«, κουτσονούρης, **-α, -ικο** »кус«, κουτσοχέρης, **-α, -ικο** »сакат (у руку)«, ξανθομάλλης »плавокос«, πυκνοφρύδης, **-α, -ικο** »густих обрва«, στραβολαίμης, **-α, -ικο** »искривљеног врата«, στραβομούρης, **-α, -ικο** »изобличен«, било психичку особину: γ(κ)ρινιάρης, **-α, -ικο** »цангризав«, ζηλιάρης, **-α, -ικο** »завидљив, љубоморан«, κλαψιάρης, **-α, -ικο** »плачљив«, πεισματάρης, **-α, -ικο** »јогунаст, дрзак«, τσιγκούνης, **-α, -ικο** »шкрт«.

Женски род ових придева често има триплету, те се осим облика на **-α** може завршавати на **-ούσα** или на **-ού**: ξανθομάλλης > ξανθομαλλούσα или ξανθομαλλού поред ξανθομάλλα. Завршетак **-ού** обавезан је код окситона ове групе придева: μερακλής »страствен« – μερακλού, ατζαμής »невешт« – ατζαμού, καταφερτζής »спретан, довитљив« – καταφερτζού, παραλής »богат« – παραλού. Код неких од ових придева поред завршетка на **-α** постоји и облик на **-ισσα**: γαλανομάτης »плавоок« > γαλανομάτισσα, κουτσομπόλης »онај који сплеткари« > κουτσομπόλισσα, ψωριάρης метаф. »уображен« > ψωριόρισσα. Женски облик придева ακαμάτης »лењ« поред уобичајених облика ακαμάτα и ακαμάτισσα има и неочекиван облик ακαμάτρα.

Мушки и женски род ових придева често се користи као именица те има и одговарајућу именску промену. Мушки род иде по промене

ни импарисилабних именица, док женски род следи промену именица на -α, с тим што у генитиву множине нема свој облик, већ га надокнађује обликом генитива множине средњег рода.

	Sg		
	m.	f.	n.
N	τεμπέλης	τεμπέλα	τεμπέλικο
G	τεμπέλη	τεμπέλας	τεμπέλικου
A	τεμπέλη	τεμπέλα	τεμπέλικο
V	τεμπέλη	τεμπέλα	τεμπέλικο
	Pl		
	m.	f.	n.
N.	τεμπέληδες	τεμπέλες	τεμπέλικα
G.	τεμπέληδων	(τεμπέλικων)	τεμπέλικων
A.	τεμπέληδες	τεμπέλες	τεμπέλικα
V.	τεμπέληδες	τεμπέλες	τεμπέλικα

Облици женског рода на -ου и на -ισα имају регуларан генитив плурала.

Ови придеви имају обично и паралелне облике на -ικος, -η, -ο: γρινιάρικος, -η, -ο.

У новогрчком постоји знатан број придева који су пореклом партиципи. То су већином они настали од партиципа презента медиопасива (εργαζόμενος »запослен«, ερχόμενος »долазећи, следећи«, τρεχόμενος »текући«) и партиципа перфекта медиопасива (αρρωστημένος »болестан«, δυστυχημένος »несрећан«, θυμομένος »љут, срдит«, πεινασμένος »гладан«, συννεφιασμένος »облачан«; неки од њих сачували су и перфекатску редупликацију: κεκτημένος (κεκτημένα δικαιώματα »стечена права«), μεμονωμένος »изоливан, усамљен«, πεπιεσμένος »пресован«, τετελεσμένος »свршен«). Сви се ови придеви пореклом од медиопасивних партиципа склањају по парадигми καλός.

Постоји, међутим, и нешто мањи број придева који потичу од активних партиципа презента и старог тематског аориста. Први су парокситоне: ενδιαφέρων, ενδιαφέρουσα, ενδιαφέρον »интересантан, занимљив«, διανυκτερεύων, διανυκτερεύουσα, διανυκτερεύον »дежуран ноћу«, а други окситоне απών, απούσα, απόν »одсутан«. Ови придеви следе стару партиципску промену, тј, мушки и средњи род

ових придева склањају се као старе основе на -вт-, задржавајући асигматски номинатив, док женски род иде по -α основи.

Велики број ових придева користи се и као именице.

		Sg		
		m.	f.	n.
N	ενδιαφέρων		ενδιαφέρουσα	ενδιαφέρον
G	ενδιαφέροντος		ενδιαφέρουσας (-ούσης)	ενδιαφέροντος
A	ενδιαφέροντα		ενδιαφέρουσα	ενδιαφέρον
V	ενδιαφέρων		ενδιαφέρουσα	ενδιαφέρον

		Pl		
		m.	f.	n.
N	ενδιαφέροντες		ενδιαφέρουσες	ενδιαφέροντα
G	ενδιαφερόντων		ενδιαφερουσών	ενδιαφερόντων
A	ενδιαφέροντες (-ντας)		ενδιαφέρουσες	ενδιαφέροντα
V	ενδιαφέροντες		ενδιαφέρουσες	ενδιαφέροντα

Постоји у новогрчком једна релативно мала група непромењивих придева који су, будући да већином означавају боје, врло фреквентни: μπλε »плав«, καφέ »браон«, γκρι »сив«, ροζ »ружичаст«, μπεζ »беж«, σατινέ »сјајан« (папир), σοκιν »шокантан«, φύσκα »препун, крцат« итд.

Неправилни придеви

Међу неправилне спада придев πολύς, πολλή, πολύ, чија промена гласи:

		Sg			Pl		
		m.	f.	n.	m.	f.	n.
N	πολύς	πολλή	πολύ	πολλοί	πολλές	πολλά	
G	πολλού / πολύ	πολλής	πολλού / πολύ	πολλών	πολλών	πολλών	
A	πολύ(ν)	πολλή	πολύ	πολλούς	πολλές	πολλά	
V	[πολύ]	[πολλή]	[πολύ]	[πολλοί]	[πολλές]	[πολλά]	

Иако ретко, јављају се и неправилни придеви πας и άπας: *Διοργανώνονται τέραστιες εκδηλώσεις εις άπασαν την επικράτειαν*, »Организују се огромни скупови по целој држави.«

	Sg			Pl		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N	άπας	άπασα	άπαν	άπαντες	άπασες	άπαντα
G	άπαντος	απάσης	άπαντος	απάντων	απασών	απάντων
A	άπαντα	άπασα(v)	άπαν	άπαντες	άπασες	άπαντα
V	άπαντα/άπας	άπασα	άπαν	άπαντες	άπασες	άπαντα

Каткад су у употреби и неправилни придевски облици μέγας и μέγα (уместо μεγάλος одн. μεγάλο), посебно као устаљени атрибут историјских личности, нпр. Μέγας Αλέξανδρος, Μέγας Ναπολέων.

Компарација придева

Компарација може бити у новогрчком аналитичка или синтетичка. Сви придеви у новогрчком могу имати аналитичку компарацију, док синтетичку компарацију немају сви придеви.

Компаративом и суперлативом изражава се мања или већа, односно најмања или највећа вредност, својство, мера, степен итд. онога што се исказује придевом. Компаратив и суперлатив користе се релативно, тј. компаративом се врши поређење између два или две групе бића, ствари, особина и сл., док суперлатив казује да у оквиру неког мноштва једно биће, ствар, појам и сл. поседује својство исказано придевом у већој мери од било код другог бића, ствари или појма тога мноштва.

Осим релативног компаратива и суперлатива новогрчки користи и апсолутни суперлатив, или елатив, којим се без поређења с другим бићима, стварима или појмовима исказује да својство исказано придевом постоји у мери знатно већој или мањој од просечне или уобичајене.

Аналитички компаратив образује се помоћу прилога πιο који стоји испред позитива придева: πιο ωραίος »лепши«. Πιο је настало од πλέον које је још у покласично време почело да потискује класично μᾶλλον у компаративској перифрази, а које је стајало испочетка обично уз придеве чији је позитив био непогодан за уобичајену синтетичку компарацију на -τερος и -τατος: μᾶλλον εὐελπής, μᾶλλον ἀγαπῶν. Релативно редак у класичном грчком, овај се тип компарације проширио временом и на оне придеве који су са лакоћом могли градити синтетички облик компаратива, да би у

новогрчком и превагнуо, мада не и истиснуо синтетички облик компаратива.

Синтетички компаратив се гради од номинатива средњег рода сингулара позитива на који се додаје, као и у сгр., суфикс -τερος. Облици компаратива су пропарокситоне и склањају се као позитиви придева на -ος, -η, -ο. Придеви који су пореклом партиципи на -μενος, -η, -ον и -ων, -ουσα, -ον, затим придеви на -ής, -ιά, -ί и придеви чији се облик за средњи род завршава на -ικο, као и непроменљиви придеви, немају синтетичке облике компаратива.

ακριβός, ακριβή, ακριβό: ακριβότερος
ωραίος, ωραία, ωραίο: ωραιότερος
βαθύς, βαθιά, βαθύ: βαθύτερος
ακριβής, ακριβές: ακριβέστερος

Суперлатив се у новогрчком гради тако што се испред облика компаратива, било аналитичког, било синтетичког, додаје одређени члан:

ο πιο ακριβός или ο ακριβότερος »најскупљи«,
η πιο ωραία или η ωραιότερη »најлепша«,
το πιο ψηλό или το ψηλότερο »највише«.

Још од хеленистичких времена, у случајевима када је уз компаратив у генитиву поређења стајало πάντων или ἀπάντων, он је почео да добија значење суперлатива: NT Mc. 4,31 μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων »мање од свих семена«; 1Cor. 15,19 ἔλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων »јаднији од свих људи«; Eph. 3,8 τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων »најмањем од свих«. Ова употреба компаративског облика на -τερος у суперлативном значењу у потпуности је преовладала у новогрчком и потисла употребу облика на -τατος као релативног суперлатива. Тако је облик на -τατος остао да се користи у новогрчком само као апсолутни суперлатив.

Апсолутни суперлатив имају само они придеви који имају синтетички облик компаратива. И они су, као и облици компаратива и релативног суперлатива пропарокситоне и склањају се као позитиви придева на -ος, -η, -ο.

Апсолутни суперлатив уобичајен је у титулацијама, при обраћању високом свештенству (нпр. παναγιώτατος цариградском патријарху, μακαριώτατος патријарсима Александрије, Антиохије и

Јерусалима, али и пећком патријарху и охридском архиепископу, αγιώτατος римском папи, σεβασμιώτατος епископима, итд.), крунисаним главама (μεγαλειότατος, с обликом женског рода који чува стари акценат: μεγαλειοτάτη) и некрунисаним члановима краљевске породице (υψηλότατος, ж.р. υψηλοτάτη) као и високим државним чиновницима (εξοχώτατος, εκλαμπρότατος председнику републике, владе и сл.).

Као и у старогрчком, и у новогрчком се апсолутни суперлатив може образовати и перифрастично, додавањем прилога πολύ или πάρα πολύ испред позитива: εἶναι πάρα πολύ ωραίος »веома је леп«; πολύ може бити и удвојено: εἶναι πολύ πολύ πλούσιος »веома је богат«. У старијем новогрчком коришћен је, уместо πολύ, облик средњег рода множине πολλά: πολλά σοφός »веома мудар«. Остали прилози који су у старогрчком служили у ову сврху, σφόδρα, πάνυ, ἄγαν, πάντως, λίαν, данас се више не користе.

Новогрчки располаже са још начина да исказе апсолутни суперлатив:

- анадиплозом позитива придева: Μάς ἦρθε φρέσκος φρέσκος »стигао је потпуно свеж«. Εἶναι ψηλός ψηλός »веома је висок«.
- префиксацијом позитива придева елементима κατά- (κατακόκκινος »јарко црвен«), ὄλο- (ολομόναχος »потпуно сам«), υπέρ- (υπεράξιος »више него достојан«), παν- /παμ- /παγ- (πανάρχαιος »прастар«), θεο- (θεοσκότεινος »веома мрачан«), πέντε-/πέντα-/πέντ- (πεντάμορφος »прекрасан«), τέτρα- (τετράπαχος »предебео«), εφτά- (εφτάψυχος »здрав к'о дрен«, »неуништив«, дословно: »који има седам живота«).

Неки од овако сложених апсолутних придева представљају хиперлативе: ολομόναχος »потпуно сам«, »сам самцат« (упореди старогрчко μονώτατος), υπερπλήρης »препун«, такође и ολόγιμος et ολόγεμος (од оло- + γέμος < γεμίζω) »препун«.

Постоји један мали број облика компаратива и суперлатива који немају свог позитива, већ стоје у вези са другим врстама речи. Најчешћи су:

Позитив	Компаратив	Суперлатив
[άνω]	ανώτερος, -η, -ο	ανώτατος, -η, -ο
[άπω]	απώτερος, -η, -ο	απώτατος, -η, -ο
[εγγύς]	εγγύτερος, -η, -ο	εγγύτατος, -η, -ο
[ένδον]	ενδότερος, -η, -ο	ενδότατος, -η, -ο

Lucida intervalla 42 (2013)

[έξω]	εξώτερος, -η, -ο	εξώτατος, -η, -ο
[έσω]	εσώτερος, -η, -ο	εσώτατος, -η, -ο
[κάτω]	κατώτερος, -η, -ο	κατώτατος, -η, -ο
[πλησίον]	πλησιέστερος, -η, -ο	πλησιέστατος, -η, -ο
[προτιμώ]	προτιμότερος, -η, -ο	προτιμότατος, -η, -ο
[υπέρ]	υπέρτερος, -η, -ο	υπέρτατος, -η, -ο
[сгр. ύψι]	--	ύψιστος, -η, -ο

Овде спада и неколико компаратива и суперлатива који су у сгр. имали позитив, али се овај у новогрчком више не користи:

[μεταγενής, -ές]	μεταγενέστερος, -η, -ο	--
[προγενής, -ές]	προγενέστερος, -η, -ο	--
[ύποδεής, ές]	υποδεέστερος, -η, -ο	-έστατος, -η, -ο
[έπικρατής, ές]	επικρατέστερος, -η, -ο	-έστατος, -η, -ο

Неправилну компарацију имају следећи придеви:

Позитив	Компаратив	Ред. суперлатив	Апс. суперлатив
καλός	καλύτερος	ο καλύτερος	άριστος κάλλιστος καλώτατος
κακός	χειρότερος κακώτερος	ο χειρότερος	χειρίστος κάκιστος κακώτατος
άσχημος	χειρότερος	ο χειρότερος	χειρίστος
πολύς	περισσότερος	ο περισσότερος	πλείστος
μεγάλος μέγας	μεγαλύτερος	ο μεγαλύτερος	μέγιστος
μικρός	μικρότερος	ο μικρότερος	ελάχιστος μικρότατος
λίγος	λιγώτερος	ο λιγώτερος	ελάχιστος
γέρος	γεροντότερος	ο γεροντότερος	--
απλός	απλούστερος	ο απλούστερος	απλούστατος
φίλος	--	--	φίλτατος

Код неколицине придева облици компаратива могу се завршавати и на -ότερος и на -ύτερος: γλυκότερος и γλυκύτερος (од γλυκός); χοντρότερος и χοντρύτερος (од χοντρός); ελαφρότερος и ελαφρύτερος (од ελαφρός); κοντότερος и κοντύτερος (од κοντός).

Βιβλιογραφία

- Αντροιάτη, Ν. Π., *Ετυμολογικό λεξικό της κοινής νεοελληνικής*, Θεσσαλονίκη 1967.
- Δημητράκου, Δ. Β. / Θ. Τζαννετάτου, *Επίτομον λεξικόν της ελληνικής γλώσσης*, Αθήναι 1970.
- Χόρικωφ, Ι. / Μ. Μάλλιος, *Ελληνορωσικό λεξικό*, Μόσχα 1980.
- Hatzidakis, N. G., *Einleitung in die neugriechische Grammatik*, Leipzig 1892.
Φωτοτυπско издание εν Αθήναις 1975.
- Holton, D. / P. Mackridge / I. Philippaki-Warburton, *Greek: An Essential Grammar of the Modern Language*, London / New York 2004.
- Jannaris, A. N., *An Historical Greek Grammar: Chiefly of the Attic Dialect as Written and Spoken from Classical Antiquity Down to the Present Time*, London 1897.
- Mackridge, P., *The Modern Greek Language: A Descriptive Analysis of Standard Modern Greek*, Oxford 1987.
- Mirambel, A., *La langue grecque moderne : description et analyse*, Paris 1959.
- Μπαμπινιώτης, Γ., *Λεξικό τής Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Αθήνα 1998.
- Μπαμπινιώτου, Γ. / Π. Κοντού, *Συγχρονική γραμματική της Κοινής Νέας Ελληνικής*, Αθήναι 1967.
- Schwyzler, E., *Griechische Grammatik, 1: Allgemeiner Teil, Lautlehre, Wortbildung, Flexion*, München 1939.
- Thumb, A., *Handbuch der neugriechischen Volkssprache: Grammatik, Texte, Glossar*, Strassburg 1910.
- Τριανταφυλλίδης, Μ., *Νεοελληνική γραμματική (της δημοτικής)*, Θεσσαλονίκη 1993.
- Tzermias, P., *Neugriechische Grammatik: Formenlehre der Volkssprache mit einer Einführung in die Phonetik, die Entstehung und den heutigen Stand des Neugriechischen*, Bern 1969.
- Wendt, H. F., *Langenscheidts Taschenwörterbuch der neugriechischen und deutschen Sprache*, Berlin и др. 1978.

Miroslav Vukelić
Department of Classics, Faculty of Philosophy, Belgrade

Adjectives in Modern Greek

Abstract

Modern Greek is characterized by considerably increasing number of adjectives with three endings, one for each gender. Having perspicuity in indicating each gender by a distinct ending and, as well, convenience of parisyllabic inflexion, the three-ending adjectives preponderate over those of one or two endings. It is to be mentioned that the process of retreat of one- and two-ending adjectives followed the gradual disappearance of the consonantal stem of third declension. Some of them fell into oblivion and some of them survived in remodeled form (as metaplasm). However, there is a certain number of those adjectives still in use in some collocations, but preferably as nouns. Generally, adjectives in Greek are closely related to the nouns not only by following various noun declensions, but by serving as nouns themselves.

Key Words: Modern Greek, Ancient Greek, adjectives, metaplasm, parisyllabic, inflexion, ending, declension, comparison, periphrastic comparison.